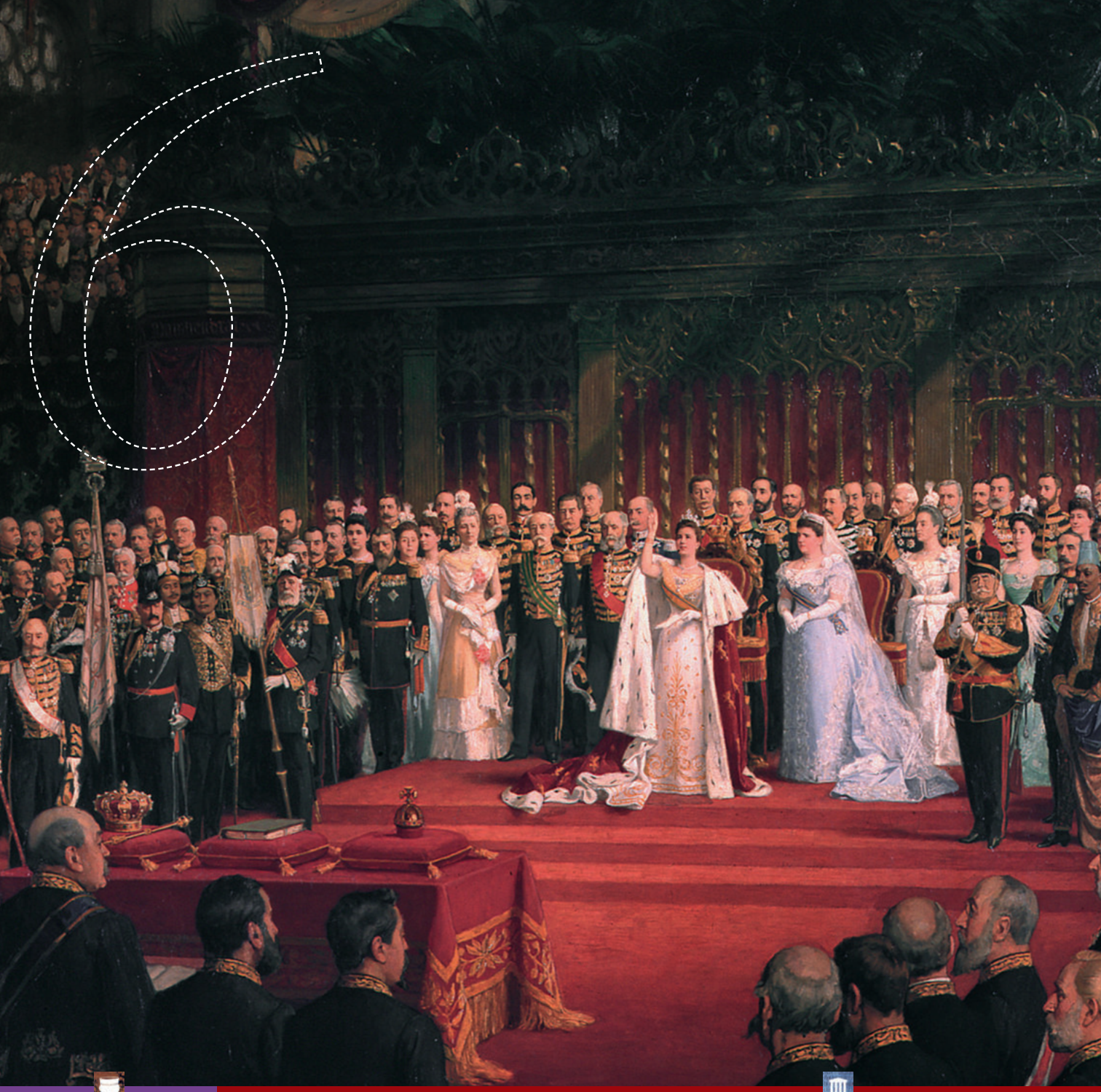

De tijd van koningin Wilhelmina

De Eerste Wereldoorlog

Wilhelminapepermunt

Jos en Mirthe doen mee met een snoeprollenactie voor het goede doel. Vooral de Wilhelminapepermunt wordt goed verkocht. Op de wikkel leest Mirthe: 'Op ieder pepermuntje staat de afbeelding van prinses Wilhelmina. Het was een eerbetoon aan haar toen ze twaalf jaar werd.' Moeder vraagt: 'Mirthe, weet je in welk jaar prinses Wilhelmina geboren is? Als je het goede antwoord weet, krijg je een pepermuntje.'

De eerste regeringsjaren

Koningin Wilhelmina

De vader van prinses Wilhelmina, koning Willem III, stierf toen ze nog maar tien jaar was. Daarom regeerde haar moeder, koningin Emma, voor haar. De wijze regentes Emma zocht het goede voor het Nederlandse volk. Daarom kreeg ze de erenaam 'koningin-moeder'. In 1898 werd de achttienjarige koningin ingehuldigd in de Nieuwe Kerk te Amsterdam. Wilhelmina legde de eed af in aanwezigheid van de Staten-Generaal.
In 1901 trouwde de koningin met de Duitse hertog Hendrik van Mecklenburg. Op 30 april 1909 werd hun dochtertje Juliana geboren. Ze werd vernoemd naar Juliana van Stolberg, de moeder van Willem van Oranje.

Koningin Wilhelmina

De inhuldiging van Koningin Wilhelmina

De Boerenoorlog

In Zuid-Afrika leefden de Boeren. Zij waren nakomelingen van Nederlanders en Franse hugenoten, die vroeger de Kaapkolonie hadden gesticht. De Boeren moesten zich verweren tegen de opdringende macht van Engeland in de strijd om het goud. Met toestemming van de regering stuurde koningin Wilhelmina het oorlogsschip 'Hr. Ms. Gelderland' naar Zuid-Afrika. De Boerenpresident Paul Kruger voer op deze kruiser naar Europa om hulp te zoeken in zijn strijd tegen de Engelsen. In 1902 gaven de Boeren de strijd op.

Het oorlogsschip 'Hr. Ms. Gelderland'

Het Vredespaleis

In 1913 werd de bevrijding herdacht van de Franse overheersing van honderd jaar geleden. Daarna waren geen vijanden meer over onze grenzen gekomen. In hetzelfde jaar werd in Den Haag het Vredespaleis geopend. In plaats van oorlog voeren, konden landen voortaan hun onderlinge problemen voorleggen aan een internationale rechtbank.

Luchtvaart

In deze tijd ontwikkelde de luchtvaart zich snel. In 1903 lukte het de Amerikaanse gebroeders Wright met hun zelfgemaakte toestel kort de lucht in te

Het Vredespaleis

Luchthaven Schiphol

blijven. In ons land bouwde Anthony Fokker de eerste vliegtuigen.
In 1919 richtte Plesman de Koninklijke Luchtvaart Maatschappij (KLM) op. Op Schiphol, een weiland bij Amsterdam, werd een vliegveld aangelegd.
De Duitse graaf Von Zeppelin bouwde luchtschepen. In 1900 maakte een zeppelin zijn eerste luchtreis. In de Eerste Wereldoorlog werden luchtschepen en vliegtuigen ingezet in de strijd.

Postzegel met zeppelin

De eerste vlucht van de gebroeders Wright

Paul Kruger
(1825-1904)

Paul Kruger was opperbevelhebber van het Transvaalse leger. In 1883 werd hij gekozen tot president van de Zuid-Afrikaanse Republiek. De Boeren beminden hun gelovige president en noemden hem 'oom Paul'.

Grafmonument Paul Kruger

Kerk en zending

Gereformeerde Zendingsbond

In 1901 werd in de Nederlandse Hervormde Kerk de Gereformeerde Zendingsbond (GZB) opgericht. In 1913 zond de GZB de eerste zendeling uit naar Nederlands-Indië. Van de Loosdrecht werkte in Torajaland onder de heidenen. Vier jaar later werd hij met een speer gedood.
Zijn werk droeg vrucht, want honderd jaar na zijn dood telde de Torajakerk 500.000 leden.

Gereformeerde Bond

In 1906 werd de Gereformeerde Bond opgericht. De leden wilden de Nederlandse Hervormde Kerk vrijmaken van de reglementenbundel van koning Willem I. Vanaf 1909 verscheen het blad *De Waarheidsvriend*. Predikanten en andere schrijvers riepen de lezers op om de Bijbelse leer, verwoord in de belijdenisgeschriften, te gehoorzamen. De Gereformeerde Bond wilde de gereformeerde prediking ook brengen in gemeenten waar die niet gevonden werd. Daarom werden op veel plaatsen evangelisaties gesticht.

Ds. G.H. Kersten

De vereniging van 1907

Meester G.H. Kersten werkte drie jaar in het onderwijs. Daarna werd hij oefenaar in de Kruisgemeenten. In 1905 volgde de bevestiging als predikant.
Hij zette zich in om Kruisgemeenten en Ledeboeriaanse gemeenten te verenigen. Deze vereniging leidde in 1907 tot het ontstaan van de Gereformeerde Gemeenten.

Kerk in Rantepao, waar zendeling Van de Loosdrecht begraven ligt

Een aantal Ledeboeriaanse gemeenten sloten zich niet aan. Onder leiding van ds. L. Boone vormden zij de Oud Gereformeerde Gemeenten in Nederland.

Zending Gereformeerde Gemeenten

De Armeense zendeling ds. D.J. Benjamin werkte in Armenië en Rusland. Hij preekte in het diepste geheim onder gevluchte christenen uit Turkije. Ds. Kersten stelde in 1910 voor om te collecteren voor ds. Benjamin. Nog steeds wordt in de Gereformeerde Gemeenten rond Pinksteren voor de zending gecollecteerd.

Ds. G.H. Kersten (1882-1948)

Ds. Kersten kon goed organiseren en leidinggeven:

- Hij zorgde voor een kerkelijk weekblad: *De Saambinder*;
- Hij begon in Rotterdam de Theologische School;
- Hij spoorde kerkenraden aan tot het stichten van eigen scholen;
- Hij was een van de oprichters van de Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP).

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

Onrust op de Balkan

Duitsland was een machtige staat geworden met moderne fabrieken en een grote handelsvloot. Ook had het land zich onder leiding van keizer Wilhelm II goed bewapend. Oostenrijk-Hongarije werd een bondgenoot van de Duitsers. Frankrijk, Engeland en Rusland vertrouwden deze samenwerking niet. Ze sloten zich aaneen en beloofden elkaar bij te staan.

Franz Ferdinand en Sophie vijf minuten voor de aanslag

Op de Balkan, een uithoek van Europa, liep de spanning ook op. De Serviërs wilden niet dat Oostenrijk-Hongarije heerste over Bosnië. In juni 1914 werden de Oostenrijkse troonopvolger Franz Ferdinand en zijn vrouw door een Servische student vermoord.

De oorlog breekt uit

Oostenrijk-Hongarije nam deze laffe moordaanslag hoog op en verklaarde de oorlog aan Servië. Rusland stelde zich achter de Serviërs en Duitsland achter Oostenrijk- Hongarije. Frankrijk en Engeland sloten zich bij Rusland aan. Zo ontstonden er twee partijen. Duitsland en Oostenrijk-Hongarije heetten 'de Centralen'. Hun tegenstanders Frankrijk, Groot-Brittannië en Rusland, werden 'de Geallieerden' of 'Verbondenen' genoemd.

Nederland neutraal

De kans was groot dat ook Nederland betrokken zou raken bij de 'Grote Oorlog'. De regering wilde geen partij kiezen en verklaarde Nederland neutraal. Alle

militairen werden opgeroepen om de grenzen te verdedigen. Deze mobilisatie van de soldaten werd afgekondigd op 31 juli 1914. Men hoopte dat Nederland voor het oorlogsgeweld gespaard zou blijven.

Belgische vluchtelingen

Er brak een spannende tijd aan in Europa. Duitsland bezette via België het noorden van Frankrijk. Per boot, per trein of lopend vluchtten honderdduizenden Belgen naar Nederland. Huisvesting kregen ze bij gastvrije Nederlandse gezinnen of in houten barakken en tentenkampen.
In 1915 legde het Duitse leger een driehonderd kilometer lange prikkeldraadversperring aan. De 'dodendraad', die onder tweeduizend volt stond, lag in België langs de grens met Nederland. Zo wilden de Duitsers smokkel en spionage tegengaan.

Belgische vluchtelingen in een kamp te Bergen op Zoom

Een loopgraaf

Loopgravenoorlog

De Duitse opmars liep vast in Noord-Frankrijk. Beide partijen groeven zich toen in kilometerslange, diepe greppels in voorzien van prikkeldraadversperringen.

Met moderne wapens als tanks, zware kanonnen, granaten, gevechtsvliegtuigen en gifgas vochten de soldaten op leven en dood. Vier jaar lang duurde de verschrikkelijke loopgravenoorlog en honderdduizenden verloren het leven.

Onderzeeër

Oorlog op zee

Engeland wilde Duitsland tot overgave dwingen door het land uit te hongeren. Om de Duitse scheepvaart te belemmeren, hadden de Engelsen voor de Duitse kust een mijnenveld aangelegd. Liep een schip op een mijn, dan volgde een ontploffing. Duitsland bestemde de wateren rondom Engeland tot oorlogsgebied. Tussen het Engelse mijnenveld en het gebied waarin de Duitse onderzeeboten voeren, was een smalle doorgang voor neutrale schepen.

Gebrek aan voedsel

Toen de oorlog uitbrak was er in ons land voedsel genoeg. Dat veranderde toen Duitsland voorraden groenten, boter, kaas, eieren en vlees opkocht. De boeren en tuinders verdienden er goed aan. Fabrikanten, reders en scheepsbouwers verkochten met veel winst aan beide oorlogvoerende partijen. De oorlog leverde ook handelaren veel geld op. Na de mislukte oogst van 1915 werd de uitvoer van levensmiddelen en brandstoffen verboden.

De blokkade op de Noordzee belemmerde de invoer van Amerikaans graan. Toen werd in Nederland honger geleden. De regering zorgde voor de distributie van het voedsel. Iedere Nederlander kreeg een broodkaart, een boter- en vetkaart en een bonnenboekje om een bepaalde hoeveelheid levensmiddelen te kopen.

Door de teruggang van de internationale handel namen ook werkloosheid en armoede toe.

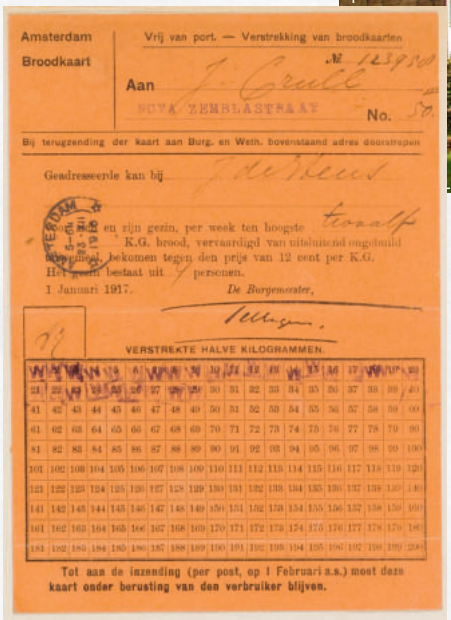

Amsterdam
Broodkaart

Vrij van port. — Verstrekking van broodkaarten

№ 123950

Aan J. Geuze
NOVA ZEMBLASTRAAT No. 58

Bij terugzending der kaart aan Burg. en Weth. bovenstaand adres doorstrepen

Geadresseerde kan bij J. de Beus

en zijn gezin, per week ten hoogste twaalf K.G. brood, vervaardigd van uitsluitend ongebuild meel, bekomen tegen den prijs van 12 cent per K.G. Het gezin bestaat uit 7 personen.

1 Januari 1917. De Burgemeester,

VERSTREKTE HALVE KILOGRAMMEN.

Tot aan de inzending (per post, op 1 Februari a.s.) moet deze kaart onder berusting van den verbruiker blijven.

Amsterdamse broodkaart

Huis Doorn

Revolutie in Duitsland

Toen Duitsland in 1917 handelsschepen naar Engeland begon te torpederen, mengden ook de Verenigde Staten van Amerika zich in de strijd. Zij sloten zich aan bij de Geallieerden. De overmacht werd voor Duitsland te groot. De Duitse legers trokken zich terug en in het land brak een revolutie uit. Soldaten en arbeiders gaven de schuld van de nederlaag aan de keizer en zijn generaals. Duitsland werd een republiek. Nederland

bood de gevluchte keizer Wilhelm II onderdak. Vele jaren woonde de voormalige Duitse keizer als balling in Huis Doorn.

Einde van de Eerste Wereldoorlog

De strijdende partijen sloten in november 1918 een wapenstilstand. De Eerste Wereldoorlog was voorbij. Twintig miljoen mensen hadden het leven verloren. Een aantal maanden later werd de Vrede van Versailles gesloten. Op voorstel van de Amerikaanse president Wilson werd de Volkenbond opgericht. De meeste Europese landen sloten zich aan. Ze beloofden samen te werken om vrede en veiligheid in de wereld te verzekeren.

De SDAP vond dat Nederland het goede voorbeeld moest geven door leger en vloot af te schaffen. Je kon de antimilitaristen herkennen aan een speldje met een gebroken geweertje op hun jas.

Het speldje van de antimilitaristen

De Slag bij Verdun

Ieper aan het eind van de Eerste Wereldoorlog

Gods goedheid

Leen Potappel

Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog werd gebeden dat ons land gespaard mocht blijven. Zo geloofde ouderling Leen Potappel uit Stavenisse dat de Heere ons land wel zou beproeven, maar dat er geen oorlog zou komen. Hij bad ook steeds voor de gemobiliseerde soldaten, die jarenlang onze grenzen bewaakten. Toen er in 1918 een einde aan de oorlog kwam, was Potappel verwonderd over Gods goedheid.

De Slag bij Verdun

Deze bloedige veldslag duurde van februari tot december 1916. Duitsland wilde het vastgelopen front in Noord-Frankrijk doorbreken en afrekenen met het Franse leger. Een half miljoen soldaten vond daar een verschrikkelijk einde.

De Last Post van Ieper

In de loopgraven om de Belgische stad Ieper kwamen vele soldaten om. Vooral Britten liggen daar begraven op de militaire erevelden. Ter nagedachtenis van de gesneuvelden wordt nog steeds iedere avond om acht uur de Last Post gespeeld onder de Menenpoort.

Verslag van het oorlogsgeweld

Het verloop van de Grote Oorlog werd in de Nederlandse huiskamers gevolgd via de krant. Voor het eerst werden ook foto's en film gebruikt om verslag te doen van de oorlog. De regering waakte in de pers voor teveel aandacht voor de strijdende partijen. Dat zou gevaarlijk kunnen zijn voor de neutraliteit van Nederland.